

פרשת ויחי

יעקב ובניו נמצאים במצריים הם גרים בארץ גושן לבדם וחיים בפני עצמם בלי להתערב עם המצרים, יושבים ולומדים ועוסקים בתורה ורועים את הצאן ואת הבהמות. סוף סוף יעקב זוכה לשנים טובות ונעימות בלי שום צער "טוב היה לאבינו יעקב אלו שבע עשרה שנה במצריים, שנאמר ויחי יעקב בארץ מצריים שבע עשרה שנה, שחיה אותם בנחת והשבטים סביבותיו ובניו פרים ורבים ועיניו רואות ולבו שמח אין שטן ואין פגע רע, ויוסף מלך על כל הארץ ומביא ונותן לתוך פיו" (לקח טוב, תו"ז מ"ז ס"ק פ"א) והבנים כ"כ שמחים בלימוד התורה המתוקה, מאז שנתגלה יוסף ויעקב היה בשמחה, התורה שלו היתה עוד יותר מאירה ומשמחת וכל המשפחה יושבת ולומדת, הבנים והנכדים וכמובן גם מנשה ואפריים. וכך שבע עשרה שנים עוברות בטוב ובנעמים. יעקב כבר הולך ומזדקן הוא כבר בן מאה ארבעים ושבע והוא מרגיש שהוא כבר פחות חזק מאשר פעם, הוא מרגיש שהוא עוד מעט כבר ימות ולכן הוא מזדרז ושולח שליחים שיקראו ליוסף. "כאשר קרבו ימי ישראל למות קרא לבנו ליוסף והוא בשנה האחרונה לימיו, ועניינו כי הרגיש בעצמו אפיסת הכוחות ויתרון החולשה ואינו חולה, אבל ידע כי לא יאריך ימים ולכן קרא לבנו ליוסף" (רמב"ן מ"ז, כ"ט). "שהרגיש בעצמו כי קרובה מיתתו, כי רבה חולשתו לרוב יגיעתו ולרוב צרותיו אשר מצאוהו ופחד שמא תבואה המיתה פתאום וצוה לבנו ליוסף שישא ממצרים ויקברוהו בקברות אבותיו" (רד"ק מ"ז, כ"ט).

יעקב שולח שליחים לקרא ליוסף והם מזדרזים להגיע לארמונו של יוסף, יוסף עסוק במלא עניינים של מצריים. אנשים מחכים בתור לדבר אתו בכל מינה דברים חשובים של המדינה ופתאום נכנסים השליחים ויוסף רואה שהם שליחים מאביו ולכן הוא מיד מזדרז ועוזב את כל העניינים האחרים ושואל אותם מה הם רוצים? הם עונים לו שאביו קורא לו ויוסף מיד הולך לאביו. האנשים שבארמון שואלים מה קרה? לאיזה דבר כ"כ חשוב יוסף הלך באמצע כל עיסוקיו? ואז הם מבינים שיוסף הצדיק הלך לקיים מצוות כיבוד אב. יוסף אוסר בעצמו את המרכבה ומזדרז להגיע לבית אביו.

יוסף נכנס לבית יעקב ויעקב מבקש ממנו שיש לו בקשה מאוד חשובה שהוא רוצה שיוסף יסכים לעשותה. ומה הבקשה? שכשיעקב ימות יוסף ידאג לכך שיקחו את הגוף שלו ויקברו אותו בא"י ולא ח"ו במצריים. ובא"י שיקח אותו למערת המכפלה שבחברון ששם קבורים אברהם ויצחק ושם הוא רוצה להקבר במקום קבורת אבותיו.

ויוסף כמובן מסכים מיד לעשות זאת בקשת אביו ואמר לו שבדאי ישמח מאוד לעשות את מצוות אביו ויוסף אמר לאביו שהוא כלל לא צריך לבקש ממנו שיבטיח לו על כך כי הוא כ"כ רוצה לקיים את מצוות אביו שהוא בודאי יעשה את בקשתו. "אנוכי אעשה כדברך - אנכי אעשה מעצמי" (ר"ח מ"ז, ל') "אנכי, מצד עצמי, אעשה כדברך בכל כוחי" (ספורנו מ"ז, ל'). אך יעקב ביקש מיוסף שישבע לו - שיאמר שהוא נשבע שיעשה את זה. פעם היו נשבעים, אם היו רוצים להבטיח דבר שבטוח בטוח יעשו אותו אז האדם היה נשבע שהוא יעשה אותו וככה ידעו שהוא הבטיח לגמרי לגמרי שהוא יעשה את הדבר והוא יקיים את מה שהבטיח.

היום אנחנו נוהרים שלא להשבע אך פעם היה מותר ויעקב ביקש מיוסף שישבע. וגם שבזמן השבועה ישים את ידו מתחת ירך יעקב (שכך היו נשבעים*) ויוסף נשבע ואביו שהוא יעשה את בקשתו.

אתם יודעים ילדים למה יעקב אבינו לא רצה להקבר במצריים? "לפי שהאבות תאבים ומחבבים קברות ארץ ישראל לפי שהיא ארץ קדושה מכפרת העוונות... ושם שער השמיים להכנס התפילות והקרבנות, והנשמות הזוכות נכנסות דרך שם ושובות לששם על כן הצדיקים מתאווים למות בארץ ישראל" (רבי"ח מ"ז, כ"ט) "כי בא"י מקום הקדושה ושם אבותיו ונשאתני ממצריים - ששם מקום טמא, וקברתני בקבורתם - במערת המכפלה" (מלב"ם מ"ז, ל).

יעקב גם חשש שאם יקברו אותו במצריים המצרים הרשעים ישתחוו לקבר שלו ויתפללו אליו, שהרי הם יודעים שבזכות יעקב הפסיק הרעב ולכן יחשבו שצריך להשתחוות ח"ל ליעקב, ולכן לא רצה להקבר שם "שלא יעשו אותו עבודה זרה" (ב"ר צו, תו"ש מ"ז, ק). יעקב כ"כ לא רצה להקבר במצריים הטמאה שהוא ביקש מיוסף שמיד כשהוא ימות יקח אותו לקבורה בא"י ולא יקבור אותו אפילו לקצת זמן במצריים ע"מ להעביר אות אח"כ לא"י שהוא לא רוצה ליהיות אפילו רגע אחד בתוך האדמה הטמאה "ושכבתי עם אבותי - ביאר לו הכוונה שלא יאמר שרק על קבורה הוא מוחלטת הוא מבקש שלא

* נמנענו מלבאר שהכוונה לאחוז במצוות המילה אלא כדברי הרשב"ם (כ"ד, ב') "כריתת ברית ושבועה של בן לאביו ועבד לאדוניו כן היתה, שדומה (ל) ענין השעבוד... אבל תקיעת כף אל כף מצויה בשאר בני אדם" וכן פירשו הרד"ק, אבע"ז, חזקוני ועוד שם.

ישאר בקבורה במצריים וכמו שהי עם יוסף וכל הבנים (שקברו במצריים והעלו) אלא תכף ומיד אח"כ השכיבה ונשאתני ממצריים" (העמ"ד מ"ז, ל').

ראינו קודם שיוסף הצדיק מיד הסכים לבקשת אביו אז למה עיקב היה צריך להשביע אותו?

"לא היה יעקב חושב בבנו הצדיק האהוב לו שימרה על מצוות אביו ועל הדבר אשר הבטיחו ואנר אנכי אעשה כדברך. אבל עשה כן לחזק הענין בעיני פרעה, אולי לא יתן לו רשות להפרד ממנו ויאמר לו שלח את אחיך ואת עבדיו ויעלוהו שם, או שיחפוץ פרעה שיקבר הנביא בארצו לכבוד להם ולזכות ולכן השביעו כי לא יהיה נכון להעבירו על שבועותיו". (רמב"ן מ"ז, ל"א) "השבעה לי - למען יהיה לך פתחון פה נגדם אם ירצו למחות" (ספורנו מ"ז, ל"א) יעקב אבינו ידע שאם יוסף לא ישבע יתכן שבסוף פרעה הרשע לא יסכים ולכן הוא השביע וכך אם פרעה לא יסכים אז יוסף יאמר לו שהוא כבר נשבע וחייב לקיים וכך פרעה לא יוכל להתנגד. "מתירא אני שמא יאמר לך פרע קבור אותו כאן אצל קברות המלכים, אי אתה זו מכאן עד שתשבע ותתיישב דעתי, מיד נישבע לו..." (מדרה"ג, תו"ד מ"ז, קל"ב).

יוסף הצדיק נשבע לאביו ויעקב כ"כ שמח מבנו הצדיק שמוכן לקיים את בקשתו ומכך שיזכה להקבר בארץ הקדושה ולכן מיד השתחוה להודות לה' על כל הטובה שגמל עמו "להודות לקונו על שחננו להשיג זה מאת בנו" (ספורנו מ"ז, ל"א) "הודה והשתחוה לא-ל על ראש המטה שהיה יושב בה או שוכב, הודה לא-ל שזכהו לכך והראהו בנו חי אחרי היאוש, ושהבטיחו ונשבע לו לנשאו לארץ כנען ולקברו שם עם אבותיו" (רד"ק מ"ז, ל"א).

יוסף חזר לארמון להמשיך בהנהגת ענייני המדינה, אך הוא כבר הרגיש שהמצב של אביו לא כ"כ טוב, שהוא כבר זקן מאוד ומצווה על דברים שלאחר המיתה. אך יוסף קיווה שהוא ימשיך לחיות עוד הרבה זמן. ולבינתיים הבנים ממשיכים ללמוד מיעקב וגם מנשה ואפריים בניו של יוסף הולכים כל יום ללמוד בבית מדרשו של יעקב תורה. אך יום אחד מנשה ואפריים מגיעים ורואים שאין לימוד. סבא יעקב חולה והם רצים לארמון של יוסף לספר לו שיעקב אבינו חולה "אפרים אמר לו שהיה עוסק בתורה עמו" (תנחומא ויחי ו, תו"ש מ"ח, ה' ו'). יוסף הצדיק מיד מזדרז ולוקח את שני בניו והולך ביחד עמם לביתו של יעקב אבינו כדי שיזכו גם הם במצוות ביקור חולים, לשמח את סבא בשעת חוליו "והנה יוסף כיבד את אביו יותר מכל אחיו.. וכשאמרו לו הנה אביך חולה הניח כל חפצי המלכות והלך לבקרו (לבנת הספיר, תו"ש מ"ח, ס"ק יג) ולקחם עמו גם כדי לחנכם במצוות ביקור חולים וגם "כדי שיברכם יעקב לפני מותו" (רש"י מח, א).

יוסף ובניו נכנסו לבית יעקב, יעקב שוכב במיטה בקושי יכול לזוז מרוב חוליו ואחד שהאנשים שהיו סביב מיטתו של יעקב אמר לו שיוסף נכנס לביתו ויגיע עוד מעט לבקרו. יעקב ברגש ששמע שיוסף נכנס אסף את כל כוחותיו ולמרות חולשתו הרבה "התחזק בחזקו להראות עצמו כבריא" (חזקוני מ"ח, ב) והתיישב על המיטה "לחלוק כבוד למלכות כפי האפשר לו אז" (ספורנו מח, ב). "ולמה נתחזק? אמר ריב"ל הראה לו עמידה (כאילו עומד מפניו וחולק לו כבוד) אמר: "הקב"ה עשה אותו קזמיקרטור (=שליט בעולם) ואני איני חולק לו כבוד? לכן ויתחזק ישראל" (פר"ר פג, תו"ש מ"ח סק כ"ג).

יעקב הצדיק כיבד את יוסף בגלל התפקיד החשוב שה' נתן לו. הרי מי שהוא מלך הוא מליט על כל הכבישים והבתים והאנשים שיש במדינה והא דואג שיהיה לכולם אוכל וכסף ושמירה עם צבא ומשטרה ולכן צריך לכבד אותו שיש לו כח וחשיבות

"אמר אע"פ שהוא בני, מלך הוא ואחלק לו כבוד, מאכן שחולקין כבוד למלכות" (רש"י מח, ב) ולאחר שיעקב התיישב לכבודו של יוסף הוא החל לספר ולומר לו על הברכה שה' בירך אותו כשהוא הלך משכם לאחר מעשה דינה לכיוון חברון ובדך הוא עבר בלזו ושם ה' בירך אותו שיצמח ממנו עם גדול והוא יתן לזרעו את ארץ כנען לאחוזת עולם - לתמיד.

ויעקב ממשיך ואומר שעכשיו לפני מותו הוא יכול לחלק את הארץ שהובטחה לו לבניו לפי מה שהוא רוצה, והוא מצווה שאפריים ונמשה שהם בניו של יוסף יקבלו חלק בארץ ישראל בדיוק כמו ראובן ושמעון.

אתם יודעים ילדים שכשאבא נפטר מחלקים את כל הרכוש שלו לכל הבנים, קוראים לזה ירושה, מה שהבנים יורשים - מקבלים מהאבא לאחר פטירתו. וכשמחלקים את הירושה מחלקים אותה רק לבנים של האיש ולא לנכדים, וכל הבנים מקבלים בשווה חוץ מהבן הבכור שהוא מקבל פי שניים מכולם. ולמשל יעקב, יש לו בנים ראובן ושמעון וכו' ויש לו נכדים - לראובן נולדו חזרון וזכרמי ולשמעון את ימין ואוהד וכו' וכך גם ליוסף שהוא הבן של יעקב נולדו אפריים ומנשה. מי מקבל את הירושה של יעקב, את א"י שיעקב קיבל מיצחק ומאברהם מאת ה'? הבנים של יעקב בלבד, כל אחד מהבנים יקבל חלק בארץ ראובן ושמעון וכו', והנכדים לא יקבלו נחלה של עצמם אלא יקבלו חלק מהנחלה של אביהם. ראובן יתן לבניו מחלקו

וזה יהיה שלהם וכך גם בכל השבטים. אבל עכשיו יעקב מצווה שהבנים של יוסף אע"פ שהם נכדים והם לא צריכים לקבל מיעקב ירושה הם יקבלו חלק שלם בא"י בדיום כמו ראובן ושמעון. ולמה? בגלל שיעקב החליט שיוסף יהיה כמו בן בכור בגלל שהוא כלכל אותו ברעב ולכן יעקב החליט להכיר לו טובה ולעשותו בכור (ב"ב קכג). ויעקב הוסיף ואמר שרק הבנים שנולדו ליוסף במצריים לפני שיעקב הגיע למצרים יחשבו בדיוק כמו שניים עשר השבטים. אבל אם יולדו ליוסף עדו בנים אחרים הם יקבלו חלק בארץ בתוך החלק של אפריים ומנשה בדיוק כמו שאר הנכדים הרגילים.

לאחר שיעקב אבינו נתן למנשה ואפריים חלק בארץ כשאר השבטים, יעקב הצדיק הרגיש שהוא צריך להוסיף ולומר עוד משהו ליוסף, יעקב הרי ביקש שיוסף יקח אותו לחר שימות לא"י לקברו במערת המכפלה. ויעקב חשש שאולי יוסף לא מבין למה יעקב בעצמו לא קבר את רחל במערת המכפלה אלא קבר אותה בדרך לבית לחם ואפילו שבית לחם הרבה יותר קרובה לחברון ממצרים? ולכן יעקב הרגיש שהוא צריך להסביר ליוסף שבאותו זמן יעקב היה עם כל הבקר והצאן וזה היה לוקח הרבה מאוד זמן עד שהיו מביאים את רחל על המיטה מבית לחם ועד חברון ולבינתיים הבשר של הגוף היה יכול להתחיל להרקב והיה יוצא ממנו ריח לא נעים וזה לא היה מכובד לרחל ולכן יעקב הזדרז לקברה מיד בבית לחם "המאמר בזה היה להתנצל אל יוסף מה היה שלא קבר אמו במערה כמו שקבר את לאה שלא יתפוש עליו בזה והוא צווה לו שישארו ויקברו במערה, אמר לו כי לא פשע בזה כי מתה בדרך והוא היה הולך לאט לרגל המלאכה ולא יכל לעזוב המלאכה ולנשאה לבית לחם כל שכן למערה... ואם היה נושאה לרגל המלאכה היתה מסרחת... גם לא היה בידו לחנוט אותה כי לא היו רופאים עמו ובדרך מתה וקברה בדרך בכבוד והציב מצבה על קבורתה." (רד"ק מח,ז) "דבר אחר לכך קברה שם יעקב לפי שגנות הוא לאזה יולדת מתה להוליכה למרחוק להשהותה פן יהיו דמיה מלכלכים תכריכיה, ולפי שרצה להקבר בארץ כנען הזכיר ליוסף זאת שלא יאשימהו על אמו ולא יהיה עצל בדבר" (חזקוני מח,ז) "אמר לו כן כמתנצל... ולכך אמר לו כי מתה בארץ כנען ולא נקברה בחוצה לארץ כאשר תהיה קבורת מצריים ליעקב, ומתה בדרך בפתע פתאום ולא יכול לקברה שם, כי איך יעזוב את בניו ואת מקנהו בדרך וילך מהרה עמה למערת המכפלה... ואע"פ שמערת המכפלה אינה רחוקה משסרק כחצי יום, היה יעקב כבד מאוד במקנה הגדול ובני בית ולא יגיעו שם רק בימים רבים.. ושנו חכמים ולא (מעכבין קבורה) של נשים לעולם מפני הכבוד. (רמב"ן מח,ז)

אתם זוכרים ילדים שכשלמדנו על קבורת רחל למדנו עוד סיבה שיעקב לא לקחה למערת המכפלה אלא קבר אותה בדרך "ואקברה שם - על פי הדיבור. ולמה? שגלוי וצפוי לפניו שבסוף ביהמ"ק עתיד ליחרב ובניו עתידים לצאת בגולה, והם הולכים אצל אבות ומבקשים מהם שיתפללו עליהם... וכיון שהם הולכין בדרך הם באין ומחבקין קבורת רחל והיא עומדת ומבקשת רחמים מן הקב"ה ואומרת לפניו רבש"ע שמע בקול בכייתי ורחם על בני... מיד הקב"ה שומע בקול תפילתה" (פסיקת רבתי פ"ג, תו"ש מח, נו וברש"י).

יעקב אבינו המשיך ושאל את יוסף מי הם הילדים האלו שבאו אתו, יעקב כבר היה זקן ולא הצליח לראות כ"כ טוב ויוסף ענה שאלו הם הבנים "שאמרת שנתנם לי ה' קודם בואך אלי מצריימה והם אשר אמרת עליהם שהם לך (כראובן ושמעון)" (רמב"ן מח,ט). ויעקב ביקש מיוסף שיקרב אותם אליו כדי שיברכם ויעקב נשק להם וחיבק אותם ואמר ליוסף איזה שמחה גדולה יש לו בילדים האלו שהוא בכלל חשב שלא יזכה לראות את יוסף, שהרי חשב שיוסף נטרף ועכשיו הוא זוכה לראות לא רק את יוסף אלא גם את בניו. ועכשיו כשיעקב אבינו התמלא בשמחה מנכדיו הצדיקים הוא יכל כבר לברך אותם בברכות הקדושות, ברכות של נביא.

יוסף הרחיק את בניו קצת מברכיו של יעקב ואמר להם עכשיו בני האהובים אתם תזכו בדבר היכ נפלא וחשוב בעולם - ברכה מסבא יעקב, ברכה מאיש צדיק קדוש ונביא "אל תסתכלו בגדולה שבידינו שאינה אלא לפי שעה אלא בקשו רחמים שתשרה שכינה על אבא שיברך אתכם" (מדרש הגדול, תו"ש מח,פא) ולאחר מכן לפני שיוסף קירב שוב את בניו לאביו שיברכם, יוסף ובניו השתחוו להראות ליעקב כמה שהוא מכובד וחשוב בעיניהם ולכן השתחוו לפניו סתם כך באמצע שדיבר עמם "וישתחו לאפיו - כשחזר לאחוריו מלפני אביו" (רש"י מח,יב) ואע"פ ש"הוצאה זו (מעם ברכיו) היא באמצע הענין (שעדיין לא נפרדו ממנו)... דרך ארץ ומוסר הוא שנהג יוסף כשחזר לאחוריו מלפני אביו, ואע"פ שלא היה רוצה לפטר ממנו ועדיין היו עוסקין באותו ענין - השתחוה ארצה" (ספר הזכרון על פרש"י). ולאחר שהם השתחוו הגיש יוסף את שני בניו והקריבם ליעקב כדי שיוכל לברך אותם.

יוסף הגיש את בניו ליעקב בצורה מסודרת ומוכנה לברכה, יוסף ידע שבטח יעקב ירצה לשים את ידיו על ראשיהם בשעת הברכה וחשב שבטח יעקב ירצה שמנשה שהוא הגדול יבורך ביד הימנית של יעקב שהיא היד היותר חשובה ש"בכל מקום

הימין משובח לעניין עבודה לענין הזאה ולענין ברכה" (לקח טוב, תו"ש מח,פה) ואפריים שהוא שני בדרך ביד השמאלית וכיון שיעקב כבר זקן ואיננו רואה כ"כ טוב יוסף כבר סידר מראש שמנשה יעמוד מול יד ימין של יעקב ואפריים מול יד שמאל של יעקב שברגע שירים את ידיו לברכה כל אחד יהיה כבר מוכן מול היד הראויה לו. הבנים מתקרבים ליעקב ויעקב מגיש את ידיו לברכה, אך מה קורה? יעקב משכל את ידיו הוא לא מגיש אותם ישר אלא שם אותן באלכסון בצורה של איקס כך שיוצא שיד ימין שלו מברכת את אפריים שבשמאלו, ויד שמאל את מנשה והוא מתחיל לברך אותם (ראה רשב"ם ורד"ק מח,טו). שא-לוקים שאבותי אברהם ויצחק מתפללים אליו כל הזמן ועובדים אותו בלבם ובכל מעשיהם ה' האלוקים שמלוה ומשגיח עלי בכל דרכי כשהייתי בבית לבן ועם עשיו ויוסף ה' שכל כך עזר לי והציל אותי מכל רע הוא יברך את הנערים - מנשה ואפריים ויעזור להם בכל מעשיהם. ובירכם שיזכו להיות צדיקים כאלו שראויים למשפחת אברהם ויצחק שכל מי שיראה אותם יאמר איזה ילדים צדיקים רואים שהם מבניו של אברהם אבינו ושל יצחק אבינו "התפלל עליהם שיהיו מוכנים ונעזרים לעבודת הא-ל יתברך באופן שיהיו ראויים להתייחס לאברהם וליצחק" (ספורנו מח,טז). ויעקב הוסיף ובירכם שידגו לרב בקרב הארץ - שיזכו ללדת הרבה ילדים "וכמו שדגי הים פרים ורבים במיים כך בניו של יוסף יתחזקו לרוב בקרב הארץ" (תרגום יוב"ע מח,טז)

יוסף הצדיק לא רצה להפריע לאביו באמצע הברכה, אך כשראה שאביו עשה הפסקה באמצע הברכה "אחר שהחל לברכה שאמר להם זאת הברכה הראשונה" (רד"ק מח,יז), אז יוסף הסב את תשומת לבו של אביו לכך שמנשה נמצא בצד ימין שלו, יוסף חשב שאולי יעקב חשב שמנשה בצד שמאלו ולכן שינה את ידיו הרי יעקב לא רואה כ"כ טוב. ולכן עכשיו בסוף הברכה הראשונה יוסף ניצל את ההפסקה והסביר לאביו שהוא שם את בניו בצורה מסודרת הגדול מול ידימין והקטן מול יד שמאל, ויוסף אף רצה לעזור לאביו להעביר את יד ימינו מאפריים בחזרה למנשה כמו שצריך להיות. "ויאמר יוסף אל אביו לא כן אבי - אין לפרש ולומר לא יפה אתה עושה, אלא היה לו לשאול לאביו מדוע אתה עושה כן. אלא כך אמר יוסף ליעקב, לא כן סדורים הבנים כמו שאתה סבור שלא דקדקתי להביאם כסדר לפי ימינך ושמאלך לתת הבכור לימינך והצעיר לשמאלך אלא (שאתה חושב ש) בימיני (שלי) לקחתי הבכור והצעיר בשמאלי לכן אתה מעסק ידך, לא כן אבי לא עשיתי כן אלא הבכור הבאתי לימינך והצעיר לשמאלך" (רשב"ם מח, יז-יח). ויעקב עונה ליוסף "ידעתי בני ידעתי כי חכם אתה והבאתם כסדר לפי ימיני ושמאלי מפני שאתה סבור שאשים ימיני על הבכור, אבל אני מתכוון לתת ימיני על הצעיר שהוא לימינך" (רשב"ם מח, יז-יט) זה בכוונה מה ששיכלתי את ידי, זה לא בטעות אני יודע שמנשה הבכור וגם יצאו ממנו בעז"ה אנשים חשובים אך בכוונה שמתי את ידי ימין על אפריים אע"פ שהוא הצעיר בגלל שמאפריים יצא איש חשוב מאוד. אתם יודעים ילדים למי הכוונה? יעקב אבינו ידע ברוח הקדש שאחרי הרבה הרבה שנים יולד בשבט של אפרים איש חשוב מאוד וזה יהושע. יהושע שהיה ת"ח גדול שלמד תורה כל הזמן ממשנה רבנו ואחרי משה רבנו נפטר יהושע נהיה המנהיג של עמ"י והא זכה להכניס את עמ"י לארץ הקדושה ולכבוש את כל ארץ ישראל מידי הגויים. ולכן בגלל שמאפריים יצא איש כזה חשוב לכן יעקב שם את היד החשובה יד ימין דוקא עליו שהוא הצעיר.

ילדים, מה אתם חושבים אם יעקב רוצה לברך את אפריים ביד ימין ואת מנשה ביד שמאל אז למה הוא צריך לשכל את ידיו, הוא יכל פשוט מאוד לומר להם להתחלף שמנשה יעבור לצד זמאל ואפריים יעבור לצד החשוב לצד ימין? אבל יעקב חשב שאם הוא יזיז את מנשה מהמקום החשוב מהמקום של הבכור אחרי שהוא כבר עומד שם הוא מאוד יפגע ויהיה לו מאוד לא נעים ולכן הוא השאיר אותו במקום החשוב ורק את היד הימנית העביר לצד של אפריים וזה פחות מורגש "שכל את ידיו - עשה עניינו בהשכל ובחכמה, שמין הדין היה לו להפוך הבנים לפי מה שהיה בגעתו ולתת אפריים לימינו ומנשה לשמאלו, והוא עשה ההשכל והחכמה בידי שלא רצה לבייש מנשה כי הוא היה הבכור וצריך לחלוק לו כבוד קצת" (חזקוני מח,יד)

ויעקב אבינו המשיך ובירך את מנשה ואפריים בברכה נוספת ש"כשירצה אחד משרל לברך את בנו יאמר לו: "ישמך א-לקים כאפריים וכמנשה" (רד"ק מח,כ) שאפרים ומנשה יהיו כאלו צדיקים שכולם יאמרו לבנים שלהם שהלואי ויהיו כמו אפריים ומנשה, וגם בברכה הזאת "שם עיקר הברכה אפריים שהקדימו לפני מנשה" (רד"ק מח,כ) להראות את חשיבותו ואת קדימותו בכל דבר לפני מנשה. ובאמת ילדים כשאבא ואמא מברכים את הילדים בשבת הם מברכים אותם שיהיו כאפרים וכמנשה כמו שיעקב אמר שכל עמ"י ירצה להיות צדיק כמותם.

ויעקב המשיך ואמר ליוסף שהוא מרגיש שהוא כבר הולך למות "ויודע אני שאחרי מותי יהיה א-לוהים עמכם והשיב אתכם אל ארץ אבותיכם לאחר 400 שנה שנאמרו לאברהם" (רשב"ם מח,כא) ואני מצווה עכשיו שכשתגיעו לארץ האחים יתנו לך

חלק אחד נוסף על שאר האחים "שיהיהלך חלק אחד על אחיך הוא חלק הבכורה שנתתי לך שעשיתי אפריים ומנשה כראובן ושמעון שתטול אתה שני חלקים בחלוקת הארץ" (רד"מ, כא)

"אחר שברך את בני יוסף ועשאם שני שבטים, חזר על יוסף ואמר לו הנה אנכי מת והיה א-לוקים עמכם בגלות להציל אתכם מכל צרה ותפרו ותרבו מאוד, וישיב אתכם אל ארץ אבותיכם לנחול אותה, ואני כבר נתתי לך בארץ ההיא החלק האחד אשר בידי לתת והוא חלק הבכורה להיותך בו יתר על אחיך מיום שלקחתי אותו מיד האמורי בחרבי ובקשתי. וזה כולו פיוס ליוסף ואהבתו אותו, כי הודיעו שנתן לו הבכורה להיות בניו מעתה מתברכים להעשות שני שבטים גם בגדלי המדבר וחנוכת הנשיאים, וגם החלק אשר לו בנחלה נתן לו שיזכה בו כאשר יכבשו הארץ בחרב ובקשת ובמלחמה, והנה אמר לו עשיתי עמך כל הטובה שיכלתי לעשות לך לעת שהייתי יכול לעשותה... וטעם מיד האמורי כי ישראל לקחו הארץ תחילה מיד האמורי כי סיחון ועוד שני מלכי האמורי היו, והמלחמה הראשונה והגדולה שהיתה להם בכבוש הארץ היתה לבניו של יוסף עם האמורי, היא מלחמת יהושע עמם.. וטעם בחרבי ובקשתי כי הארץ לא תכבש להם רק בחרב ובקשת" (רמב"ן, מב, כב).

ברכות השבטים (מט, א-כח)